

FIEN-nieuws

Op zaterdag 16 september 2000 organiseert FIEN een excursie naar het Ruhrgebied.

Het industrieel erfgoed in deze regio staat dit jaar in het brandpunt van de belangstelling, omdat het jaar 2000 in Nordrhein-Westfalen is uitgeroepen tot het Jaar van de 'Industriekultur'.

Bezocht wordt onder meer de Zeche Zollverein XII in Essen. In de Kokerei van deze mijn, die in 1925 in moderne stijl werd gebouwd, is de tentoonstelling 'Sonne, Mond und Sterne 'Kultur und Natur der Energie' te bezichtigen, een zeer fraai vormgegeven tentoonstelling. Geïnteresseerden kunnen informatie over de excursie krijgen bij het secretariaat van FIEN: C.H.R.T. Weevers, Zomervaart 206f, 2033 DN Haarlem (tel. 023-5353624).

AGENDA

1. Vlissingen: expositie 'verdwenen, maar niet vergeten'

In het Stedelijk Museum te Vlissingen is tot en met 1 oktober deze expositie te bezichtigen, gewijd aan het industriële verleden van de Scheldestad in de twintigste eeuw. De Industriële Revolutie heeft het stadsbeeld van Vlissingen sterk veranderd. De Stadshavens werden voor de steeds groter wordende schepen te klein en gedempt, bestraat of bebouwd. Buiten de stad, ver van de woonwijken, werden nieuwe, veel ruimere havens aangelegd. Met de havens verdwenen de kleine werven met de toeleveringsbedrijven en ambachtelijke nijverheid uit de stad. De enig overgebleven maritieme industrie, de scheepswerf 'De Koninklijke Maatschappij

Vlissingen: kantoor scheepswerf de Schelde.

'De Schelde', breidde zich uit rondom de Dokhaven. Hiervoor werden complete delen van de historische binnenstad afgebroken. Aan de nieuwe havens verrezen nieuwe, grootschalige maritieme bedrijven.

In de vorige eeuw kende ook het maritieme toerisme hoogtijdagen. In de negentiende eeuw had de Stoomvaartmaatschappij Zeeland met de Mailboot al een rechtstreekse verbinding tussen Vlissingen en Engeland. Speciaal voor de mondaine toerist was in het begin van de vorige eeuw een sjiek badleven in Vlissingen ontwikkeld. Toen na de Tweede Wereldoorlog de rijken kozen voor Domburg en omgeving is het strandleven in Vlissingen uitgegroeid tot het huidige massatoerisme.

In de expositie worden met schilderijen, foto's, scheepsmodellen en andere objecten teruggeblikt naar bekende elementen uit die periode, zoals de Mailboot, de Olau-line, de haven in de binnenstad, de visafslag, de scheepswerven, de Spuikom, roeiboten van het loodswezen en maritieme kunst.

Stedelijk Museum Vlissingen, Bellamypark 21, Vlissingen (tel. 0118-412498)

2. Kerkrade: tentoonstelling 'Van Kwispedor tot Pijpcomfoor'; de geschiedenis van de Limburgse pijp- en tabaksindustrie.

Tot en met 1 oktober is in het Industrion te Kerkrade deze tentoonstelling te bezichtigen over de geschiedenis van de Limburgse pijp- en tabaksindustrie. De tentoonstelling begint met een overzicht van 500 jaar tabakscultuur. De expositie legt de nadruk op de productieprocessen die in de pijp- en tabaksindustrie gebruikt werden. Zo is er een sigarenmakerij te zien en een werkplaats waar 'Bruyere-pijpen' geproduceerd werden. Ook wordt aandacht besteed aan de kleipijpenfabricage.

De expositie besteedt ook aandacht aan de maatschappelijke impact van het roken. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was roken een belangrijk bestanddeel van het dagelijks leven. Afkeuring van het gebruik van tabak is niet nieuw, al sinds de introductie van de tabak is er veel oppositie geweest tegen het roken, snuiven of pruimen van tabak. In de expositie wordt ook aan deze aspecten aandacht besteed, reclamefilmpjes van de stichting Stivoro laten zien hoe in de laatste 25 jaar oppositie is gevoerd tegen het roken.

Industrion, Museumplein 2, Kerkrade.

(tel. 045-5670809)

Geopend: di-zo 10.00-17.00 uur.

Internet: www.industrion.nl

3. Zwolle: tentoonstelling Oliefabriek Reinders, Gemeentearchief.

Het gemeentearchief Zwolle is onlangs in het bezit gekomen van een collectie foto's, die betrekking hebben op de oliefabriek van de fa. Reinders, één van de bekendste Zwolse ondernemingen. De foto's zijn aan

het gemeentearchief geschonken door de kleinzoon van de meesterknecht Willem Reinders, die bij de oliefabriek werkzaam was.

Op de historische opnamen staan ondermeer afgebeeld het personeel van de fabriek in 1900 en interieur- en exterieuropnamen van de fabriek in het begin van de twintigste eeuw. De oliefabriek van de fa. Reinders werd in 1865 opgericht onder de naam 'De Aloë' aan de Nieuwe Vecht in Zwolle. De fabriek groeide in de loop der jaren uit tot één van de grootste industriële bedrijven van Zwolle. In 1970 werd de fabriek overgenomen door de fa. Golden Wonder. In 1989 werd het bedrijf gesloten en het merendeel van de bedrijfsgebouwen gesloopt. Alleen het portiershuis uit 1916 bleef behouden. Dit pand zal als industrieel erfgoed bewaard blijven. De tentoonstelling is tot 1 oktober te bezichtigen in het gemeentearchief, Voorstraat 26 te Zwolle (tel. 038-4982488).

Zwolle, interieur oliefabriek Reinders ca. 1935.
(Fotocollectie gemeentearchief Zwolle).

4. Utrecht, exposities in het Waterleidingmuseum

In het najaar van 2000 organiseert het Nederlands Waterleidingmuseum drie tentoonstellingen.

A. *'Predikheren en leerlooiers te Utrecht ten tijde van Karel V'*

Op de plek waar het Nederlands Waterleidingmuseum is gevestigd, stond ten tijde van Karel V het Predikherenklooster. Pal achter het klooster oefenden eeuwenlang leerlooiers hun ambacht uit. De expositie biedt een overzicht van de historie van het predikherenklooster tijdens de Reformatie. Daarnaast wordt de geschiedenis van de Utrechtse leerlooiers en hun ambacht belicht.

B. *'Water uit de sloot, water uit de pomp, water uit de kraan'*

Zonder water kunnen mensen, dieren en planten onmogelijk bestaan. Men haalde aanvankelijk water uit rivieren, beken, sloten, meren. Dit oppervlaktewater was de meest simpele vorm om aan drinkwater te komen. Behalve oppervlaktewater is er grondwater.

Aanvankelijk moest een put worden gegraven om grondwater te winnen, een volgende stap was het grondwater naar boven halen door middel van een pomp. In de loop van de negentiende eeuw ging men er in Nederland toe over waterleidingen aan te leggen. Directe aanleiding daartoe waren de cholera- en tyfus-epidemieën die mede werden veroorzaakt door vervuild drinkwater. De expositie geeft een beeld van de bovengeschetste ontwikkeling.

C. *'Beeld op het werk; arbeid en industrie in de Nederlandse beeldhouwkunst'*

Deze reizende tentoonstelling omvat foto's van 100

beeldhouwwerken uit heel Nederland, die naast kunstzinnige waarde ook documentaire waarde hebben als bron van kennis over markante ondernemers, verdwenen ambachten, beroepen en bedrijven. Alle kunstwerken maken deel uit van de openbare ruimte. De beelden variëren van traditionele figuratieve voorstellingen en klassieke standbeelden tot abstracte constructies die soms letterlijk zijn samengesteld uit onderdelen van afgedankte machines. De tentoonstelling is samengesteld door de Stichting Europese Kunst en Industrie (SEKI).

5. Studiedag VVIA 'behoud en ontsluiting van varend erfgoed'

De VVIA (Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie) organiseert op zaterdag 25 november een Vlaams-Nederlandse contactdag over behoud en ontsluiting van varend erfgoed. Op het programma staan het voorstellen van een ontwerpdecreet en bijdragen uit Groot-Brittannië, Frankrijk, Nederland en Duitsland. Tijdens een open forum wordt ingegaan op de activiteiten en werkwijze van Vlaamse en Nederlandse verenigingen op het gebied van varend erfgoed.

De studiedag wordt gehouden in Oostende. Deelname aan de studiedag kost fl. 99,- (inclusief koffie, lunch, werkdocumenten en het gedrukte verslag van deze studiedag). Leden van de VVIA en abonnees van het tijdschrift 'Erfgoed van industrie en techniek' betalen fl. 77,-. Inschrijving door aanmelding per brief, fax of e-mail, en door storting van het deelnemersbedrag onder vermelding van 'Denkdag Varend Erfgoed' op rek.nr. 68.55.52.586 (ING-bank Sas-van Gent) t.n.v. VVIA.

Meer informatie kan worden ingewonnen bij de VVIA (tel. 0496/377791, of op de Internetsite van de VVIA: www.conservare.be/vvia/)

NIEUWS UIT DE AANGESLOTEN ORGANISATIES

SHIE (Stichting Haags Industrieel erfgoed)

Op 29 juni presenteerde de SHIE een nieuwe fietsroute, welke voert langs verrassende en veelal onbekende Haagse industriële monumenten. De route voert langs lang vergeten bedrijven, restanten van industriële bedrijvigheid, hergebruikt industrieel erfgoed, bruggen, sluisen en muurreclames.

Het beginpunt van de route ligt in het centrum van Den Haag bij de Torengarage, een van de eerste autogarages van Europa. Vandaar leidt de route langs de negentiende-eeuwse stadsgrens van Den Haag. Deze bestond uit de 17e eeuwse Singelgracht. In de 19e eeuw vestigden veel bedrijven zich in de nabijheid van de Singelgracht. Daarbij valt te denken aan de ijzerwarenhandel Hoogeveen, de ZHB-brouwerij en de elektriciteitsfabriek.

Via het Afvoerkanaal leidt de route naar de Scheveningse Haven, waar enkele bedrijfspanden nog herinneringen aan het rijke visserijverleden en de aanverwante industrie. Via Loosduinen met zijn tuinbouwverleden en wasserijindustrie gaat de fietser door naar het Valkenbos- en Regentessekwartier. Hier treft men nog enkele hergebruikte panden aan, zoals de Jan Jaarsma kachelfabriek en de rijwielfabriek 'De

Vierkleur'. De fietsroute is de tweede in een serie, die de SHIE in de loop van de jaren wil uitgeven. De eerste route loopt langs de Vliet van Rijswijk via Voorburg naar Leidschendam. De fietsroute 'Fietsen door Den Haag, Scheveningen en Loosduinen' is een tour van ca. 20 KM.

Meer informatie bij: Koos Havelaar (tel. 070-3897508). In de laatst verschenen Nieuwsbrief van de SHIE, de Haagvaarder, wordt aandacht besteed aan de plannen van SHIE voor het realiseren van een historische passantenhaven aan de Bierkade en Groenewegje. Ook zijn er inmiddels ideeën voor het realiseren van een historische haven in de voormalige Petroleumhaven in het Laakhavengebied. Markant onderdeel van deze haven zou de oude havenkraan kunnen vormen, die de SHIE onlangs kreeg aangeboden uit de Binckhorsthaven.

In de nieuwsbrief wordt uitgebreid ingegaan op de geschiedenis en beschrijving van deze havenkraan, welke is gebouwd bij machinefabriek Thole te Enschede in 1955.

HEIM (Hengelo's Educatief Industrie Museum)

De museumcollectie van het HEIM is uitgebreid met een serie-gelijkstroomringankermotor, systeem 'Pacinnotti-Gramme' uit het eind van de negentiende eeuw. De Italiaan Pacinotti construeerde in 1859 een ringvormig anker. Enige jaren later was het de Fransman Gramme die van dit ontwerp een werkende 'Dynamomachine' maakte. De motor heeft vroeger dienst gedaan bij de Stoomblekerij in Nijverdal. Het is de oudste motor in de collectie van het HEIM. De motor is inmiddels weer werkend gemaakt en staat opgesteld in de Elektrozaal van het Museum.

Tot en met 1 oktober organiseert het HEIM een expositie over emaille reclameborden. Ook zal men iets over de productie van emaille reclameborden laten zien. In de maanden september/oktober is een kleine expositie ingericht rondom de Rietsuikermolen in de Storkzaal. Ook wordt aandacht besteed aan de bietsuikerindustrie.

Techniekmuseum HEIM, Bornsestraat 7, Hengelo (tel. 074-2430054)

FEHAC

(Federatie Historische Automobielen- en Motorclubs)

De FEHAC is vanaf 1 augustus 2000 te raadplegen op Internet. Op de website www.fehac.nl is antwoord te vinden op veelgestelde vragen, is een lijst raadpleegbaar met aangesloten clubs en informatie te vinden over FEHAC-activiteiten.

DE WINDE

(Werkgroep Industrieel Erfgoed Den Bosch)

De werkgroep Winde maakt deel uit van de Kring 'vrienden van 's-Hertogenbosch' en houdt zich bezig met het veiligstellen en behouden van monumenten van bedrijf en techniek in Den Bosch. De komende jaren zal de werkgroep actief zijn met het inventariseren van industriële monumenten in den Bosch. De werkgroep is ook betrokken bij de voorbereiding van een tentoonstelling over het bekende winkelconcern 'De Gruyter'. De winkels van De Gruyter, die voor een deel aan het begin van de twintigste eeuw zijn gebouwd, hadden

een kenmerkende inrichting. Veel groengeglazuurde tegels, Art-Deco-motieven en veelkleurige tegeltableaus met voorstellingen van oogsttaferelen en productieprocessen. De meeste De Gruyter-winkels in Nederland zijn inmiddels verdwenen. In den Bosch is nog een voormalige De Gruyterwinkel te vinden in de Hinthamerstraat. Hoewel het imposante fabriekscomplex van De Gruyter aan de Ortenstraat in den Bosch al jaren geleden is gesloopt, is er nog veel aan roerende zaken bewaard gebleven. Het Noord-Brabants Museum heeft onlangs de museuminventaris van het De Gruytermuseum in Noordwijkerhout overgenomen. Tot deze collectie behoren winkelinventarissen, weegschalen, koffiesilo's, pakken zeep, chocolade en de bekende 'snoepjes van de week'. Na een oproep van het museum is een groot aantal 'De Gruyter'-voorwerpen door particulieren in bruikleen afgestaan voor de expositie eind dit jaar.

Een bijzondere aanwinst vormt een compleet tegeltableau van een particulier uit Helmond, dat al bestemd was voor de sloop! Het tegeltableau bevat een afbeelding van het lossen van schepen in de Smalle Haven bij De Gruyterfabrieken. De door het Museum verworven collectie is door leden van de Winde geïnventariseerd en beschreven. De tentoonstelling over De Gruyter wordt gehouden van 30 september tot 4 januari 2001 in het Noord-Brabants Museum. In 'Industria 2000-nr. 5' zal nader aandacht aan deze tentoonstelling worden besteed.

BERICHTEN

GRONINGEN

Groningen: op het terrein van de voormalige gasfabriek in Groningen heeft onlangs een spectaculair transport plaats gevonden: een loods van de voormalige gasfabriek is met behulp van twee diepladers honderd meter verplaatst. De grond waarop de oude loods stond, moet worden gesaneerd. Als deze operatie is voltooid, zal de loods weer teruggedreden worden op zijn oude plek. De loods van de gasfabriek is onder de benaming 'de Silo' in 1999 in bezit genomen door kunstenaars, die het pand wilden behouden. Aangezien de gemeente geen sloopvergunning voor het pand kreeg, is besloten om het gebouw te handhaven in het nieuwbouwproject, dat de komende jaren zal verrijzen op het gasfabriekterrein. Het gebouw dateert uit 1910, in 1930 is er een smalle loods aangebouwd.

Vriescheloo: medewerkers van het stoomtrammuseum in Hoorn hebben begin juli een oude goederenwagon van de Stoomtramwegmaatschappij Oostelijk Groningen uit het Oost-Groningse dorp Vriescheloo vervoerd naar Hoorn. De oude wagon, die uit 1930 dateert, heeft ooit dienst gedaan tussen Winschoten, Delfzijl en Ter Apel. Na opheffing van de stoomtram werden de wagons vaak verkocht aan particulieren, net als dit exemplaar dat zijn laatste dagen sleet als tuinschuur bij een particuliere woning. De eigenaar heeft de historische wagon geschonken aan het Trammuseum in Hoorn, alwaar de wagon zal worden gerestaureerd.

DRENTHE

Assen: op de internetsite van het Drents Museum is nu ook uitgebreide informatie te vinden over de veencultuur in Drenthe. De site geeft informatie over het ontstaan van het veen en allerlei aspecten rondom de turfwinning in Drenthe. Veel van de in Drenthe geproduceerde turf werd naar elders vervoerd. Een deel werd in de provincie zelf verwerkt, onder andere tot actieve kool en turfstrooisel. Foto's van turfstrooiselfabrieken en de verdere verwerking daarvan zijn op de internetsite te bewonderen. Maar ook allerlei andere foto's en afbeeldingen zijn er te vinden. De site wordt verlevendigd door prachtige filmfragmenten uit 1936.

Internetsite Drents Museum: www.drentsmuseum.nl

OVERIJSEL

Dedemsvaart: de Historische Vereniging Avereest (HVA) wil de gashouder op het kalkoventerrein restaureren en weer gebruiksklaar maken. De Dedemsvaartse gashouder dateert uit 1925 en is de laatste nog overgebleven complete gashouder van ons land. De gashouder werd vroeger gebruikt voor de opslag van gas, dat via een pijpleiding werd aangevoerd vanaf de gasfabriek te Hoogeveen. Begin jaren negentig slaagde de HVA er in de gashouder te behoeden voor sloop, een wapenfeit waarvoor de HVA de Conservation Award in de wacht sleepte. Naast de gashouder staat het gerestaureerde kalkovencomplex, waarnaast begin dit jaar een insteekhaven is aangelegd. In deze haven zal een historisch turfschip worden afgemeerd. In de toekomst zal in het schip een permanente expositie worden ingericht over de geschiedenis van de scheepvaart en de scheepswerven in Dedemsvaart, die van cruciaal belang waren voor de ontwikkeling van deze veenkolonie.

Deventer: op initiatief van de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer (SIED) zal in de zomer 2000 een industrieel monument worden geplaatst aan de Zandweerdsweg.

Op deze plaats stond eens het grote fabriekscomplex van de Fa. Ankersmit, een textiel fabriek waarvan de laatste restanten onlangs zijn gesloopt om ruimte te scheppen voor een nieuwbouwproject. Het op te richten industrieel monument zal bestaan uit een aantal muurtjes met rondboogopeningen, die de vroegere rondboogramen van de fabriek symboliseren. Enkele oude onderdelen van de fabriek, waaronder gietijzeren ramen zullen in het monument worden opgenomen.

GELDERLAND

Apeldoorn: de Stichting Apeldoornse Monumenten zet zich in voor het met sloop bedreigde Apeldoornse stationsgebouw. De NS wil het bestaande stationsgebouw vervangen door een nieuw ondergronds stationscomplex. De Stichting Apeldoornse Monumenten wil het monumentale stationsgebouw restaureren en een nieuwe bestemming geven. Speciale aandacht vraagt de stichting voor de voormalige koninklijke wachtkamer, waarvan het interieur bij een verbouwing in 1976 is gesloopt. Slechts de lambriseringsen en de parketvloer

herinneren nog aan de oorspronkelijke functie van deze ruimte. Waarschijnlijk bevinden oude ornamenten zich nog boven het in 1976 aangebrachte verlaagde plafond. Het Apeldoornse stationsgebouw is gebouwd in 1875 in eclectische stijl. In 1910 werd het station uitgebreid met een vestibule, die in 1976 ingrijpend is gemoderniseerd. Het stationsgebouw heeft aan de spoorzijde nog een prachtige gietijzeren perronkap.

Winterswijk: de provincie Gelderland heeft een financiële bijdrage van fl. 3 miljoen ingetrokken, welke was bestemd voor de tricotfabriek in Winterswijk. De gemeente Winterswijk maakt alleen nog aanspraak op het provinciale geld als de gemeente er in slaagt een bijzondere herbesteding te ontwikkelen voor de gebouwen van de voormalige Tricotfabriek. De provinciale bijdrage was bestemd voor het behoud van de Tricotfabriek en het onderbrengen van het nieuwe gemeentehuis in het complex.

Inmiddels heeft de gemeente besloten een nieuw stadskantoor te bouwen aan de Stationsstraat.

NOORD HOLLAND

Amsterdam: de gemeente Amsterdam heeft besloten de historische scheepswerf 'Groenland' aan de Tweede Wittenburgerdwarsstraat niet voor te dragen als gemeentelijk monument. Bescherming van de werf acht het college niet zinvol, omdat in het kader van de grondsanering de werfgebouwen eerst zouden moeten worden gesloopt en daarna weer worden opgebouwd. De gebouwen zouden na herbouw niet meer van historisch belang zijn. Daarnaast zijn er vergevorderde plannen voor nieuwbouw van 101 woningen op de locatie van de scheepswerf.

Scheepswerf 'Het Groenland' is in 1855 opgericht door Gerrit Broerse. Op het terrein staat het woonhuis van de werfbaas uit 1855, twee houten loods en een stalen loods en een scheepskraan met rails. De Amsterdamse Raad voor de Monumentenzorg heeft in een advies wel gepleit voor behoud van het woonhuis, dat nog vrijwel geheel in originele staat verkeert. Een inmiddels opgericht actiecomité 'Behoud het Groenland' heeft bij de gemeente aangedrongen op het integrale behoud van de historische scheepswerf. Eerder, in 1995 heeft de gemeente Amsterdam zich verplicht om de zeven nog bestaande historische scheepswerven in de stad, waaronder 'Het Groenland' te behouden.

Amsterdam: aan de Oostelijke Handelskade in het Amsterdamse havengebied staat de voormalige havencentrale, die al jaren buiten gebruik is. Momenteel worden plannen ontwikkeld voor een nieuwe functie voor dit unieke gebouw: begin volgend jaar zal er waarschijnlijk een theater-nachtclub in gevestigd worden, in combinatie met een theater/dansstudio. De Havencentrale is als hydraulische centrale in 1885 gebouwd in opdracht van de Dienst Publieke Werken ten behoeve van de aandrijving van havenkranen aan de Nieuwe Handelskade. In de centrale werden door middel van stoommachines pompen aangedreven. Gietijzeren leidingen brachten het onder druk staande water naar de havenkranen. In 1899 werd de centrale aan de zuidzijde met een dwarsvleugel uitgebreid, in dezelfde uitbun-

Amsterdam: hydraulische centrale (1885).

dig gedecoreerde baksteenstijl als het oorspronkelijke gebouw. In 1951 werd de centrale buiten dienst gesteld en kreeg een nieuwe functie als gelijkrichterstation. De laatste jaren diende het gebouw alleen nog als opslagruimte.

Halfweg: de voormalige fabrieksgebouwen van de Centrale Suiker Maatschappij (CSM) in Halfweg zijn in juni verkocht aan een groep investeerders.

De nieuwe eigenaars zullen het monumentale complex een nieuwe bestemming geven, zonder de authentieke structuren aan te tasten. Welke bestemming het complex zal krijgen is nog niet bekend.

De voormalige beetwortelsuikerfabriek van CSM te Halfweg is een van de oudste nog bestaande historische fabriekscomplexen in Noord-Holland. De suikerfabriek is op deze plaats van 1863 tot aan de sluiting in 1992 onafgebroken in bedrijf geweest.

In 1863 werd het bedrijf gevestigd in het voormalige Gemeenlandshuis 'Zwanenburg' dat in 1645 door de bekende architect Pieter Post werd ontworpen. Bij de verbouwing tot suikerfabriek bleef alleen de classicistische voorgevel van het Gemeenlands-huis staan. De eerste suikerondernemers in Halfweg waren B. Lans, A. Dudok van Heel en P. van Vlissingen. Na enige jaren van aanloopmoeilijkheden kwam de productie in 1882 pas goed op gang. De onderneming, begonnen als

'Suikerfabriek Holland' werd in 1918 onderdeel van de CSM.

In de jaren vijftig werkten tijdens de bieten-campagne zo'n 850 mensen in de fabriek.

In 1992 werd het bedrijf stilgelegd en de productie overgenomen door de CSM-vestigingen in Breda en Groningen. De laatste jaren werd het fabriekscomplex alleen voor opslag gebruikt.

HALFWEG:
Suikerfabriek C.S.M.(1863).

Opperdoes: op 22 juni j.l. is het gerestaureerde stationsgebouw van

Opperdoes feestelijk in gebruik genomen door de Museumstoomtram Hoorn-Medemblik. Het stationsgebouw, een provinciaal monument, werd in 1887 gebouwd als een van de zeven stationsgebouwen van de lokaalspoorwegmaatschappij Hoorn-Medemblik.

In 1935 werd de spoorlijn voor het reizigersvervoer gesloten. In 1988 werd het stationsgebouw aangekocht door de Museumstoomtram. In 1997 kon worden begonnen met de restauratie, waarbij het restauratieproject net als bij het stationsgebouw van Twisk kon worden uitgevoerd in het kader van een werkgelegenheidsstimuleringsplan. Eind 1999 was de restauratie voltooid, waarbij zowel exterieur als interieur van het station weer in de oorspronkelijke staat van 1887 zijn teruggebracht.

LIMBURG

Kerkrade: Het Industrion, Museum voor Industrie en samenleving in Kerkrade, heeft met het binnen halen van ca. 60 historische motoren een unieke collectie aan haar museumverzameling toegevoegd. De collectie, in 40 jaar opgebouwd, is geschonken door de Faculteit Werktuigbouw van de Technische universiteit te Eindhoven.

Alle machines worden door de medewerkers van het museum volledig gerestaureerd zodat ze in de toekomst te zien zijn bij evenementen en in de vaste museumpresentatie. Deze klus zal enige jaren in beslag nemen.

De collectie Historische verbrandingsmotoren van de TU-Eindhoven is een verzameling motoren die uniek is in Europa. Het zwaartepunt in de verzameling ligt bij motoren uit de periode 1903 tot 1925. De motoren werden oorspronkelijk bij elkaar gebracht voor onderwijsdoeleinden. De verzameling valt op door haar ingenieuze technische innovaties, haar aantal en de onderlinge samenhang tussen de verschillende typen.

De collectie bestaat uit stoommachines en dieselmotoren, vrachtwagen- en personenautomotoren, waarvan de meeste van Nederlandse makelij.

Bijzonder in de collectie is de A-frame verticale dieselmotor, van de Nederlandse Fabriek van Werktuigen en Spoorwegen. Dit soort motoren werd onder andere gebruikt voor de aandrijving van gemalen en suikerfabrieken in Nederlands-Indië.

Eén van de 60 motoren is een stoomturbine met generator van het merk 'Laval'. Deze machine werd rond 1900 bij de staatsmijnen in Limburg gebruikt.

De enige tractor in de collectie is een unicum. Deze Brons Tractor dateert uit een tijd, 1936, dat tractoren nog weinig gebruikt werden.

Het Industrion heeft op 13 mei de Micheletti Award in ontvangst genomen. Deze prijs, toegekend door het 'European Museum Forum', werd uitgereikt door de beschermvrouwe van het Forum, koningin Fabiola van België. De Micheletti Award is een van de drie Europese prijzen die elk jaar door het European Museum Forum toegekend wordt. De jury prees het Industrion voor de geslaagde mix tussen informatieoverdracht en het stimuleren van het voorstellingsvermogen van bezoekers van alle leeftijden.

KERKRADE:
transport machine
naar museum
'Industrion'

De Micheletti Award bestaat sinds 1996 en werd in voorgaande jaren uitgereikt aan het DASA Museum in Dortmund, Het Municipal Museum in Slovenië, het Ecomuseum Bergslagen in

Zweden en Verdant Works in Dundee, Schotland.

Venlo: de gemeente Venlo onderzoekt of het monumentale NEDINSCO-fabriekscomplex kan worden herbestemd. Het fabriekscomplex van de Nederlandse InstrumentenCompagnie is nog altijd in gebruik voor de fabricage van optische instrumenten. Het in beton opgetrokken fabrieksgebouw, een schepping van de Duitse architect Hans Schlag uit 1921-1929 is een van de eerste in de trant van de Nieuwe Zakelijkheid gebouwde fabriekscomplexen in Nederland. Inmiddels is voor het complex een aanvraag voor de Rijksmonumentenlijst ingediend. Het terrein waar de fabriek staat zal binnen afzienbare tijd worden bestemd tot een nieuwe woonwijk: de Maaswaard. Voor het noodzakelijke herstel van het fabriekscomplex wordt rekening gehouden met een investering tussen de 14 en 26 miljoen. De gemeente Venlo gaat uit van vijf mogelijke vormen van herbestemming van het complex:

Een Cultuurcentrum, een Designcentrum, een commercieel zorgcentrum, een gemeentelijk dienstencentrum en een onderwijscentrum. Een combinatie van een of meerdere van deze functies wordt niet uitgesloten.

LITERATUURSIGNALERING

SOETENS, Johan: In glas verpakt: kunst, kitsch en koopmanschap.

Amsterdam, De Bataafsche Leeuw, 1999. 400 blz., ill. Lit. opg. 33 cm. ISBN 90-6707-510-8. Prijs: fl. 95,= Naar aanleiding van de tentoonstelling 'In glas verpakt; 100 jaar verpakkingsglas in Nederland' is deze publicatie verschenen van de hand van Johan Soetens, oud-directeur van de Vereenigde Glasfabrieken te Schiedam.

In dit zowel qua omvang als vormgeving indrukwekkende boekwerk wordt de geschiedenis van het Nederlandse verpakkingsglas tot in detail beschreven. Zelden is van een specifieke Nederlandse bedrijfstak een uitvoeriger beschrijving gepubliceerd als deze uitgave. Werkelijk alle facetten van de glazen verpakkingsindustrie komen aan bod. In het eerste deel van

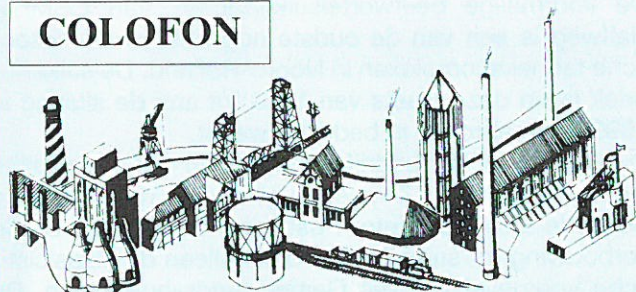
het boek, dat ca. 200 blz. omvat, worden de verschillende soorten glaswerk behandeld (wijn-bier-frisdrankflessen, medicinale flessen, melkflessen en conservenpotten) alsmede de productiemethoden. Veel aandacht in dit hoofdstuk ook voor verschillende glasontwerpen, waarvan vele zijn ontworpen door bekende Leerdamse glaskunstenaars.

In het tweede deel wordt een geschiedkundig overzicht gegeven van alle tot nu toe bekende glasfabrieken die ons land gekend heeft, uitvoerig geïllustreerd met prachtige historische opnamen. Uit het oogpunt van bedrijfsgeschiedenis een zeer complete en belangwekkende aanvulling met betrekking tot de Nederlandse glasindustrie.

In het laatste deel geeft de auteur een beschrijving van de technologische ontwikkelingen op het gebied van glasfabricage door de eeuwen heen, op verhelderende wijze geïllustreerd met tekeningen en foto's.

Dit fascinerende boek is buitengewoon rijk geïllustreerd met historische en actuele foto's, prachtige kleurenopnamen van glaswerk, historische affiches, reproducties van industrieschilderijen van Herman Heyenbroek en emaille reclameborden. Een absolute must, niet alleen voor een ieder die geïnteresseerd is in bedrijfsgeschiedenis, maar ook voor degene die oog hebben voor de artistieke schoonheid van verpakkingsglas in al zijn vormen.

COLOFON

Industria

Nieuwsbrief van de 60 bij de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland aangesloten organisaties. De Nieuwsbrief verschijnt plm. 5x per jaar.

Industria komt mede tot stand door de financiële medewerking van het Prins Bernhard Fonds en de Rijksdienst voor Monumentenzorg.

Redactie-adres: Industria, p/a M.N.M. Overbeek, Noteboomstraat 61, 8021 WR Zwolle (samensteller). Kopij voor Industria 2000 no 5 s.v.p. toezenden aan de redactie uiterlijk 16-10-2000. Secretariaatsadres FIEN: Zomervaart 206f, 2033 DN Haarlem.

Abonnementenopgave: door overmaking van fl 27,50 voor de jaargang 1999 op Postrekening nr. 132802 ten name van:

**Stichting FIEN, Industria,
Oosteinde 13,
7772 CA Hardenberg.**